

NÕUKOGU SOOVITUS,**11. juuli 2017,****milles käsitletakse Läti 2017. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohta**

(2017/C 261/13)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta, ⁽¹⁾ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) Komisjon võttis 16. novembril 2016 vastu iga-aastase majanduskasvu analüüsi, mis tähistab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2017) algust. Euroopa Ülemkogu kiitis 9.–10. märtsil 2017 heaks iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud prioriteedid. 16. novembril 2016 võttis komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1176/2011 ⁽²⁾ alusel vastu häiremehhanismi aruande, milles Lätit ei nimetatud ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta, mille Euroopa Ülemkogu kiitis heaks 9.–10. märtsil 2017. 21. märtsil 2017 võttis nõukogu vastu soovitusel euroala majanduspoliitika kohta („euroala soovitus“) ⁽³⁾.
- (2) Kuna Läti rahaühik on euro ning majandus- ja rahaliidu riigid on üksteisega tihedalt seotud, peaks Läti tagama allpool esitatud soovitusel 1–2 kajastuva euroala soovitusel täieliku ja õigeaegse täitmise.
- (3) 2017. aasta aruanne Läti kohta avaldati 22. veebruaril 2017. Selles hinnati Läti edusamme nõukogu poolt 12. juulil 2016 vastu võetud riigipõhiste soovitusel täitmisel, varasematel aastatel vastu võetud riigipõhiste soovitusel järelemeetmete võtmisel ja strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel.

⁽¹⁾ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.⁽²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25).⁽³⁾ ELT C 92, 24.3.2017, lk 1.

- (4) 20. aprillil 2017 esitas Läti oma 2017. aasta riikliku reformikava ja 2017. aasta stabiilsusprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.
- (5) Asjaomaseid riigipõhiseid soovitusi võeti arvesse Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide 2014.–2020. aasta programmide koostamisel. Nagu on nähtud ette Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013⁽¹⁾ artikliga 23, võib komisjon juhul, kui on vaja toetada asjaomaste nõukogu soovitude rakendamist, nõuda, et liikmesriik vaataks läbi oma partnerluslepingu ja asjaomased programmid ning teeks nende muutmise ettepanekud. Suunistes, kuidas rakendada meetmeid Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tõhususe sidumiseks usaldusväärse majandusjuhtimisega, esitas komisjon täiendavad üksikasjad selle kohta, kuidas ta kõnealust sätet kavatseb kasutada.
- (6) Läti suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti ennetuslikku osa. Oma 2017. aasta stabiilsusprogrammis kavandab valitsus halvendada valitsemissektori nominaalset eelarvepositsiooni, viies selle 2016. aasta tasakaalult ulatusliku maksureformi tulemusena 2017. ja 2018. aastaks puudujääki vastavalt 0,8 % ja 1,6 % SKPst, millele järgneb 2020. aastal puudujäägi vähenemine 0,5 %-ni SKPst. 2017. aasta stabiilsusprogrammi hinnangu kohaselt halveneb struktuurne eelarvepositsioon 2016. aasta 0,2 %-lt SKPst 2018. aastaks - 1,7 %-le SKPst ja paraneb 2020. aastaks - 0,8 %-ni SKPst. See areng on kooskõlas keskpika perioodi eelarve-eesmärgiga, milleks on struktuurne eelarvepuudujääk 1 % SKPst, ja lubatud kõrvalekalletega, mis põhinevad pensionireformil ja tervishoiusektori struktuurireformi klauslil. Hinnangu kohaselt kasvab ümberarvutatud⁽²⁾ struktuurne eelarvepositsioon 2017. aasta - 1,9 %-lt SKPst 2018. aastaks - 2,3 %-le SKPst ja langeb 2020. aastaks - 0,2 %-ni SKPst. 2017. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse püsima 2017. aastal ligikaudu 40 % juures SKPst. Programmi prognoosid SKP kasvu kohta on 2017. aastaks üldjoontes kooskõlas komisjoni prognoosiga, kuid paistavad 2018. aasta kohta märkimisväärselt optimistlikud.
- (7) 12. juulil 2016 soovitas nõukogu Lätile tagada, et tema 2017. aasta kõrvalekaldumine keskpika perioodi eelarve-eesmärgist piirduks ulatusega, mis on lubatud seoses süsteemse pensionireformi ja tervishoiusektori ulatusliku struktuurireformiga. Võttes arvesse neid lubatud piire, lubatakse struktuursel eelarvepositsioonil 2017. aastal halveneda maksimaalselt 1,0 % ulatuses SKPst. Komisjoni 2017. aasta kevadprognoosist lähtuvalt eeldatakse, et Läti täidab 2017. aastal selle nõude. 2018. aastal peaks Läti saavutama oma keskpika perioodi eelarve-eesmärgi, võttes arvesse talle lubatud kõrvalekaldeid, mis on seotud 2016. aastal süsteemse pensionireformi rakendamisega ja 2017. aastal struktuurireformiga, sest ajutisi kõrvalekaldeid võimaldatakse kolme aasta pikkuseks perioodiks. See tugineb komisjoni 2017. aasta kevadprognoosis aluseks võetud eeldusele, et valitsemissektori esmaste netokulude⁽³⁾ nominaalne kasvumäär on 2018. aastal maksimaalselt 6,0 %, mis vastab struktuurse eelarvepositsiooni halvenemisele 0,3 % SKPst. Kui poliitikat ei muudeta, riskiks Läti kalduda sellest nõudest olulisel määral kõrvale. Üldiselt on nõukogu seisukohal, et 2018. aastal on vaja täiendavaid meetmeid, et täita stabiilsuse ja kasvu pakti nõuded.
- (8) Sissetulekud jaotuvad Lätis ebavõrdselt. Kõige rikkama 20 % ja kõige vaesema 20 % hulka kuuluvate leibkondade sissetulekute suhe oli 2015. aastal 6,5, mis oli üks liidu kõrgemaid, ehkki 2016. aastal vähenes see näitaja pisut. Erinevus sissetuleku ebavõrdsuses enne ja pärast maksude ja sotsiaalsiirete mahaarvamist on üks väiksemaid liidus. Läti maksusüsteem on vähem progressiivne kui teistes liikmesriikides, mis soodustab suurt ebavõrdsust ja palgavaesust. Madalapalgaliste maksukiil on endiselt üks liidu suuremaid, samas kui majanduskasvu vähem pärssivate maksude tulupotentsiaal on alakasutatud. Maksutulu vähenemine SKP piirab avalike teenuste

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320).

⁽²⁾ Tsükliliselt kohandatud eelarvepositsioon, arvestamata ühekordseid ja ajutisi meetmeid, arvatuna komisjoni poolt ühiselt kokkulepitud meetmeid kasutades.

⁽³⁾ Valitsemissektori netokulud saadakse, kui valitsemissektori kogukuludest arvatakse maha intressikulud, liidu programmidele tehtavad kulutused, mis korvatakse täielikult liidu fondide tuludest, ja kaalutusõigusevälised muudatused töötuskindlustushüvitise kuludes. Valitsemissektori rahastatud kapitali kogumahutused põhivarasse on jaotatud 4 aasta peale. Kaalutusõigusel põhinevad tulumeetmed või õigusaktide kohane tulude suurendamine arvatakse sisse. Ühekordsed tulu- ja kulumeetmed arvatakse välja.

jätksuutlikuks osutamiseks vajalikke ressursse. Ehkki maksudest kõrvalehoidumise vastases võitluses on tehtud mõningaid edusamme, on maksukuulekus endiselt tõsine probleem. 2017. aasta stabiilsusprogrammis kuulutati välja maksureform. Selle olulisemate meetmete hulgas on üksikisiku tulumaksu määra vähendamine 23 %-lt 20 %-le kuni 45 000 euro suuruse aastasissetuleku puhul, sissetuleku põhjal diferentseeritud tulumaksuvaba miinimumi suurendamine, äriühingu tulumaksu 0 % määra kehtestamine reinvesteeritud kasumile ja kapitalimaksu määrade ühtlustamine 20 % tasemel. Reform lähtub riigipõhistest soovutest, kuivõrd sellega vähendatakse madalapalgaliste maksukiilu. Kuid ses osas, mis puudutab maksukoormuse nihutamist allikatele, mis ei pärsi nii tugevalt majanduskasvu, ja seatud poliitilist eesmärki suurendada maksutulu osa SKPs, jääb maksureform piiratuks.

- (9) Elementaarsete sotsiaalsete turvavõrkude nõrkus soodustab ulatuslikku vaesust ja ebavõrdsust, sealhulgas puuetega inimeste ja eakate hulgas. Puuetega inimeste vaesuse määr on üks Euroopa suuremaid. Sotsiaalabi vähene piisavus, mis ei ole 2009. aastast saadik paranenud, ja pensionide vähene piisavus ei paku tõhusat kaitset vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse eest. Puuduv miinimumsissetulekutaseme reform, mis kuulutati küll 2014. aastal välja, kuid on endiselt rakendamata, avaldab negatiivset mõju kõige vaesematele leibkondadele, kuigi ettevalmistamisel on keskpika perioodi plaanid miinimumsissetuleku toetuse kohta.
- (10) Väheneva tööjõu tingimustes on tööhõive kasv olnud nõrk, samas kui töötus on üksnes üsna aeglaselt vähenenud. Töö saamise väljavaated on paremad majanduskeskustes ja kõrge kvalifikatsiooniga töötajate puhul, samas kui töötus on rohkem levinud madala kvalifikatsiooniga ja maapiirkondades elavate töötajate hulgas. Nendes tingimustes aitab probleeme lahendada tööjõu oskuste täiendamine. Ent ehkki kutsehariduse atraktiivsus on kasvanud, on õppekavade reform, millega taheti viia haridus vastavusse tänapäeva oskuvajadustega, üsna vähe edasi liikunud. Kehtestatud on töökohal toimuva väljaõppe õigusraamistik ning sotsiaalpartnerid ja äriühingud on lubanud selles aktiivselt osaleda. Peale selle osalevad töötud aktiivsetes tööturumeetmetes vähem kui enamikus teistes liikmesriikides, ent on võetud meetmeid, et seda olukorda parandada, ja need tasuvad end ära. Elukestvas õppes osalemine on endiselt vähene.
- (11) Kuigi Läti ametiasutused on edukalt algatanud asjakohased tervishoiusüsteemi reformid, piiravad tervishoiuteenuste kättesaadavust suured tasud, mida patsiendid ise peavad maksma, pikad ootejärjekorrad, avalike kulutuste madal tase ja teenuste ebatõhus jaotumine. Avalike kulutuste kvoodipõhisus põhjustab ravi hilinemist ja patsiendid peavad kas kaudu ootama või tasuma teenuse eest ise, mistõttu osa elanikkonna tervishoiuvajadused jäävad täitmata. On astutud esimesi samme, et reformida kvaliteedi tagamise süsteemi, ja sellega tuleks edasi liikuda, et parandada tulemusi patsientide ja elanikkonna jaoks. Tervishoiusüsteemi tõhususe suurendamisel on saavutatud teatavat edu, kuid vaja on veel haiglasektori ulatuslikumat ratsionaliseerimist, paremat juurdepääsu ambulatoorsele ja esmatasandi arstiabile ning tõhusamat seost eelarve-eraldiste ning teenuse kvaliteedi ja kulude vahel.
- (12) Läti ametiasutustel on tavaks kasutada tervishoiusektoris tehtavate ostude jaoks regulaarselt hankemenetlusi, kuid tõhusust saab veelgi suurendada, kui kasutada regulaarselt e-hankeid ja tsentraliseeritud hankeid, mis muudab avalikud kulutused läbipaistvamaks ja tõhusamaks.
- (13) Reguleerimise kvaliteedi puudujäägid ning avaliku halduse vähene tõhusus ja tulemuslikkus avaldavad negatiivset mõju ettevõtluskeskkonnale. Aastal 2016 kuulutas valitsus välja ulatusliku reformikava õhema ja professionaalsema avaliku sektori saavutamiseks, püüdes parandada tõhusust töötajate arvu vähendamise ja tugifunktsioonide tsentraliseerimise teel, tugevdada töö tasustamist tulemuste järgi ja suurendada läbipaistvust. See kava piirdub aga üksnes keskvalitsustasandiga, samas kui tõhusust saab olulisel määral suurendada ka kohalike omavalitsuste tasandil.
- (14) Läti ettevõtluskeskkonda pärsib jätkuvalt korruptsioon ning huvide konfliktide ärahoidmise süsteem on endiselt jäik ja formalistlik ega näe ette piisavat kontrolli. Ehkki maksejõuetussüsteemi reform on suuremas osas lõpule viidud, tuleb selle sisulist rakendamist hoolega jälgida, et tegelda restruktureerimisjuhtumite vähesuse ja madala varade tagastamise määraga.

- (15) Viimasel kolmel aastal on võetud ette ulatuslikud reformid kõrghariduses ja avaliku sektori teadusuuringutes, et konsolideerida teadusasutusi ning parandada nende väljundite kvaliteeti ja asjakohasust. Läti avaliku sektori teadusuuringute rahastamise üldjuhtimine ja organisatsiooniline struktuur on siiski endiselt ebapiisavad ning rahastamisfunktsioonid on killustunud paljude eri asutuste vahel. Avaliku sektori teadusuuringute ebapiisav rahastamine toob kaasa väga madala teadusalase tulemuslikkuse, kvalifitseeritud töötajate puuduse nii avalikus kui ka erasektoris ja vähese koostöö avaliku ja erasektori vahel. Läti ettevõtete teadus- ja arendustegevuse intensiivsus on üks liidu madalamaid.
- (16) Komisjon on Euroopa poolaasta (2017) raames Läti majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2017. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2017. aasta stabiilsusprogrammi ja 2017. aasta riiklikku reformikava ning varasematel aastatel Lätile esitatud soovitude järelmeetmeid. Arvesse ei ole võetud mitte üksnes nende asjakohasust Läti eelarve- ja sotsiaalmajanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka vastavust liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastes otsustes liidu tasandi panus ja tugevdada nii liidu üldist majandusjuhtimist.
- (17) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2017. aasta stabiilsusprogrammiga tutvunud ja tema arvamus⁽¹⁾ selle kohta kajastub eelkõige allpool esitatud soovitus 1,

SOOVITAB Lätil võtta 2017. ja 2018. aastal järgmisi meetmeid.

1. Ajada eelarvepoliitikat, mis on kooskõlas stabiilsuse ja kasvu pakti ennetava osa nõuetega, mis tähendab keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamist 2018. aastal, võttes arvesse lubatud ajutisi kõrvalekaldeid, mis on seotud süsteemse pensionireformi rakendamise ja struktuurireformidega. Vähendada madalapalgaliste maksustamist, nihutades maksukoormuse muudele allikatele, mis ei pärsi nii tugevalt majanduskasvu, ja parandades maksukuulekut.
2. Suurendada sotsiaalse turvavõrgu piisavust ja täiustada tööjõu oskusi, kiirendades kutsehariduse õppekavade reformi. Suurendada tervishoiu kulutõhusust ja kättesaadavust, sealhulgas vähendades patsientide endi makstavaid tasusid ja pikki ootejärjekordi.
3. Suurendada tõhusust ja aruandekohustust avalikus sektoris, eelkõige lihtsustades haldusmenetlusi ja tugevdades huvide konfliktide ärahoidmise korda, muu hulgas ka pankrotihaldurite puhul.

Brüssel, 11. juuli 2017

Nõukogu nimel

eesistuja

T. TÕNISTE

⁽¹⁾ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.